

LV

LV

LV

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 31.3.2010
COM(2010)110 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Kohēzijas politika — 2010. gada stratēģiskais ziņojums
par programmu īstenošanu 2007.-2013. gadā**

SEC(2010)360

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Kohēzijas politika — 2010. gada stratēģiskais ziņojums par programmu īstenošanu 2007.-2013. gadā

1. IEVADS

Ar šo paziņojumu pirmoreiz sniegts pilnīgs pārskats par kohēzijas politikas programmu īstenošanu 2007.-2013. gadā. Tā pamatā lielākoties ir 27 valstu stratēģiskie ziņojumi, kas kohēzijas politikas jomā ieviesti šajā laikposmā¹.

Valstu stratēģiskos ziņojumus ieviesa, lai uzlabotu caurredzamību un rosinātu politikas pārskatbildību valsts līmenī, ņemot vērā kohēzijas politikas dalīto vadību. Tāpēc valsts stratēģiskie ziņojumi ir ļoti svarīgs rīks, kā uzraudzīt valstu stratēģisko saistību īstenošanu, proti, augsta līmeņa ES mērķu sasniegšanu ar kohēzijas politikas starpniecību.

Paziņojums ir paredzēts tam, lai sekmētu debates ar ES iestādēm saistībā ar kohēzijas politikas lielo nozīmi, veicinot ilgtspējīgu ekonomiku un sociālo attīstību Eiropas reģionos un dalībvalstīs. To paturot prātā, beigu daļā sniegti ieteikumi, kā iespējams uzlabot efektīvu īstenošanu, lai 2007.-2013. gada programmās gūtu pēc iespējas labākus rezultātus, stiprinātu salīdzinošās pārskatīšanas un politikas apguves praksi, kā arī sniegtu ieguldījumu Eiropas 2020. gada stratēģijā.

Dalībvalstis informē, ka tiek īstenotas sākotnējās saistības ieguldīt strukturālās pārmaiņās. Pēc 18 mēnešus ilgas aktīvas īstenošanas jau atlasīti projekti par vairāk nekā 93 miljardiem EUR jeb 27 % no laikposmam kopumā atvēlētā finansējuma. Ievērojot vispārīgo tendenci, ES iezīmētās prioritātes tiek atlasītas tādā pašā vai ātrākā tempā. Lielā mērā tā ir tāpēc, ka kohēzijas politikas programmas atbilst jaunām vajadzībām, kas saistītas ar pārvaldības elastīgumu un vienkāršošanu, lai uzlabotu fondu efektivitāti, tostarp izmantojot Komisijas ierosinātas regulatīvās pārmaiņas, ko Padome un Eiropas Parlaments pieņēma 2009. gadā.

Saņemta informācija, ka daudzi ES prioritārie ieguldījumi norisinās veiksmīgi; viena trešdaļa vai vairāk no kopējā plānotā ieguldījuma piešķirti projektiem tādās jomās kā pētniecības veicināšana un inovācija MVU, finansēšanas vadības instrumentu izmantošana, lai nodrošinātu kapitālu MVU (t. i. iniciatīva *JEREMIE*), tīra pilsētas transporta veicināšana, aktīva darba tirgus un mūžizglītības politikas īstenošana, kā arī izglītības un veselības infrastruktūras atjaunināšana. Dalībvalstu ziņojumos norādītas arī jomas, kurās process norisinās lēnāk un acīmredzami ir nepieciešami papildu pasākumi.

Dalībvalstis ir pielikušas nopietnas pūles, lai izstrādātu stratēģiskus ziņojumus, kuros iekļauti kvalitatīvi un aprēķināmi ar īstenošanu saistīti elementi. 2007.-2013. gada programmas ir sāktas veiksmīgi, taču līdzekļu faktiskā izmantošana joprojām ir sākumposmā. Pagājis pārāk īss laiks, lai būtu pieejami plaši dati par sniegumu, rezultātiem un it īpaši ietekmi. Tas

---

¹ Juridiskais pamats: Padomes Regulas (EK) Nr. 1083/2006, 29. un 30. pants (OV L 210, 31.7.2006., 25. lpp.). Sabiedrībai pieejamie ziņojumi atrodami šajā tīmekļa vietnē: http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/reporting/index_en.htm.

mainīsies 2012. gada stratēģisko ziņojumu sniegšanas posmā, kad gaidāma plašāka informācija par rezultātiem un sākotnējo ietekmi.

Šim paziņojumam ir pievienots atsevišķs dienestu darba dokuments², kurā izklāstīta konkrētu projektu norises gaita, par kuru sekmēm saņemta informācija, iekļauts īss apraksts par galvenajām tendencēm un 40 labas prakses piemēri, kas aprakstīti valsts ziņojumos.

2. SOCIĀLEKONOMISKĀ ATTĪSTĪBA UN TENDENCES

Finanšu un ekonomikas krīze, kas sākās 2008. gadā, ievērojami mainījusi ekonomikas situāciju ES. Kad 2006. un 2007. gadā izstrādāja valsts stratēģisko pamatprincipu kopumu (VSPK)³, ekonomikas izaugsme bija aptuveni 3 %, taču kopš 2008. gada vasaras IKP strauji sarucis, sākotnēji saistībā ar finanšu krīzi. Kopš tā laika nodarbinātība ir mazinājusies un bezdarbs sasniedzis augstākos rādītājus vairāk nekā desmit gadu laikā. Ievērojami sarucis arī patēriņš un mazinājušies ieguldījumi, un daudzās dalībvalstīs būtiski palielinājies valsts parāds. Saistībā ar šo nav pārsteidzoši, ka vairākumā valsts ziņojumu situācija, kas izveidojusies kopš 2008. gada, pretstatīta situācijai pirms VSPK izstrādes. Gandrīz visos ziņojumos apskatītas atšķirības reģionu un vietējā mērogā, un vairāk nekā pusē ziņojumu pētīts jautājums par šo pārmaiņu saistību ar programmām.

Jau 2008. gadā IKP pieaugums bija ļoti zems (0,8 %), un 2009. gadā tas samazinājās vidēji par 4 %. Ekonomikas lejupslīde bija īpaši krasa Baltijas valstīs ar negatīvajiem rādītājiem no 14 % līdz 18 %. Tikai Polijā 2009. gadā bija vērojama ekonomikas izaugsme (1,2 %). Taču prognozes liecina par pirmajām ekonomikas atveseļošanās pazīmēm. Ekonomikas izaugsme 2010. gadā būs neliela, taču pozitīva, un ES un visās dalībvalstīs 2011. gadā gaidāms IKP pieaugums.

Bezdarba rādītājs 2009. gada decembrī bija 9,6 % salīdzinājumā ar 8,2 % 2008. gada decembrī⁴. Krīze īpaši skārusi dažas valstis. Bezdarba rādītāji Īrijā un Spānijā pēdējā gada laikā kļuvusi aptuveni divreiz augstāki, bet Baltijas valstīs tie trīskāršojušies. 2009. gada beigās visaugstākie bezdarba rādītāji bija Latvijā (22,8 %) un Spānijā (18,8 %). Domājams, ka krīze arī palielinājusi atšķirības starp reģionu darba tirgiem. Pastāv objektīvs ilgtermiņa bezdarba un sociālās atstumtības risks, jo domājams, ka bezdarbs būs augsts vēl kādu laiku.

Ekonomikas lejupslīde izraisījusi arī strauju pasliktināšanos uzņēmējdarbības vidē un mazinājusi patērētāju uzticību. Kopējais ieguldījumu apjoms 2009. gadā samazinājās par aptuveni 15 % salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, bet patēriņš saruka par aptuveni 3 %. Preču un pakalpojumu eksports būtiski mazinājies – par gandrīz 20 %, un vairākās Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīs mazinājies ārvalstu tiešais ieguldījums⁵. Publiskie izdevumi palielinājās, radot preciklisku nozīmi. Šā pieauguma pamatā lielākoties bija valsts labklājības sistēmu sniegtais atbalsts un stimulēšanas plāni, ko daudzas dalībvalstis pieņēma saistībā ar Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānu. Domājams, ka dalībvalstīs būtiski atšķirsies kopējā iedarbība, ko rada nodarbinātības kritums un sociālo izdevumu kāpums. Gaidāms, ka laikposmā no 2007. līdz 2010. gadam sociālie izdevumi pieaugs no 27,5 % līdz 30,8 % no ES IKP.

² SEC(2010) 360, 31.3.2010.

³ VSPK ir pamatdokumenti, kuros Kopienas stratēģijas pamatnostādnes pielāgotas valsts kontekstam.

⁴ Eurostat bezdarba rādītāji 2009. gada decembrī, sezonāli pielāgoti.

⁵ HU, LV, SK.

Piektajā ziņojumā par kohēziju, ko pieņems 2010. gada gaitā, sīkāk aprakstīs ar sociālekonomiskajām atšķirībām saistītās norises.

3. ĪSTENOŠANAS GAITA UN AR TO SAISTĪTĀS GRŪTĪBAS

Valstu ziņojumi sniedz ieskatu dažādajās situācijās, kas ietekmē 2007.-2013. gada programmu īstenošanu.

Saistībā ar sistēmiskiem šķēršļiem, kas kavē ātru īstenošanu, dalībvalstis norādījušas uz šādiem galvenajiem aspektiem:

- kavējumi, vienojoties par ES budžetu, regulu un Kopienas stratēģijas pamatnostādņu (KSP)⁶ novēlotā pieņemšana un no tā izrietošās pārrunas par programmām⁷;
- visbiežāk par kavēšanās iemeslu uzskata izmaiņas noteikumos par finanšu kontroli, dalībvalstīm pielāgojoties jaunajai kontroles sistēmai⁸;
- grūtības, kas rodas, kad programmu plānošanas periodi pārklājas⁹;
- neskaidra uzdevumu sadale valsts mērogā, nepietiekama pieredze, administratīvās spējas trūkums pārvaldības iestādēs un saņēmējās struktūrās, kā arī valsts pārvaldes iekšējās reorganizācijas procesi¹⁰.

Pasaules ekonomikas lejupslīdes ietekme, kas sāka izpausties 2008. gada rudenī, daudzos ziņojumos skaidri minēta kā aspekts, kas sarežģīja gaidīto rezultātu īstenošanu un mainīja plānotās vajadzības¹¹. Vairākas dalībvalstis norādījušas uz ietekmi, kas rodas no augošajiem valsts un vietējā publiskā finansējuma ierobežojumiem¹². Divas valstis minēja ECB aizdevumu izmantošanu, lai garantētu valsts līdzfinansējumu (LT, HU). CZ un UK ziņojumos kā papildu sarežģītjums minēti mainīgie valūtas kursi. Dažas dalībvalstis informē, ka programmas tomēr sāktas tikpat ātri kā agrāk¹³.

Kohēzijas politikas ekonomikas atveseļošanas pasākumi

Paziņojumā “Kohēzijas politika: ieguldījums reālajā ekonomikā”¹⁴ (un saistītajās tiesību aktu reformās) apskatīja būtiskus Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāna¹⁵ elementus, tostarp ieteikumus dalībvalstīm. Dalībvalstis atzinīgi novērtēja atveseļošanas paketi. Ņemot vērā to, ka krīze dalībvalstīs ietekmēja dažādi, arī ierosināto pasākumu izmantojums dalībvalstīs atšķīrās.

- Vairākums dalībvalstu uzskata, ka pieņemtās stratēģijas joprojām ir aktuālas. VSPK tāpat

⁶ OV L 291, 21.10.2006., 11. lpp., http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/osc/index_en.htm.

⁷ T. i., AT, DE, ES, LT.

⁸ T. i., AT, BE, CY, CZ, DE, DK, EE, EL, ES, IE, IT, PT, SK, UK.

⁹ T. i., AT, EE, EL, ES, FI, IE, IT, HU, PT, UK.

¹⁰ T. i., BG, RO, LT.

¹¹ T. i., AT, DE, ES, IE, PT, SL, UK.

¹² T. i., DE, ES, FI, IE, LT, LV, MT.

¹³ T. i., AT, BE, DE, SE.

¹⁴ COM(2007) 876, 16.12.2008.

¹⁵ COM(2008) 800, 29.10.2008.

kā vairākums programmu piedāvā vairāk nekā pietiekamu elastīgumu, lai pielāgotos mainīgajiem sociālekonomiskajiem apstākļiem.

- Daudzas dalībvalstis izskatījušas nepieciešamību pievērsties jaunām vajadzībām vai paātrināt īstenošanu. Atbildes bija dažādas, minot vienkāršošanas pasākumus (mazināt slogu saņēmējiem), iekšējā elastīguma izmantošanu prioritāšu ietvaros, finanšu piešķirumu grozījumus starp prioritātēm vai izmaiņas līdzfinansējuma likmēs.
- Visbiežāk piemērotie pasākumi saistīti ar darba tirgus aktivizēšanas pasākumiem, kas vērsti uz cilvēkiem, ko krīze skārusi visvairāk (ESF), un plašāku iepriekšminēto finanšu vadības instrumentu izmantošanu, pārsniedzot sākotnēji paredzētos 3 miljardus euro, neskaitot aizņemto privāto kapitālu (t. i., *JEREMIE* un mikrofinansējuma fondus krīzes skartajiem (DE)). Dažas programmas tikai mainītas, lai iekļautu jaunus pasākumus, piemēram, ieguldījums enerģijas efektivitātē.
- ES papildu avansa maksājumi 2009. gadā dalībvalstīm nodrošināja skaidras naudas pieplūdumu 6,25 miljardu euro apmērā, lai palielinātu iepriekšēju finansējumu un paātrinātu ieguldījumus. Vairākumā valsts ziņojumu aprakstīts, kā tas tika īstenots, nereti izdarot grozījumus valsts politikā un procedūrās.
- Komisija pirms 2010. gada vidus sniegs kopsavilkuma pārskatu par kohēzijas politikas programmu izmantošanu saistībā ar ekonomikas lejupslīdi.

Saistībā ar Komisijas 2009. gada jūlija priekšlikumiem par turpmākiem grozījumiem regulējumā Padome un Eiropas Parlaments ir aicināti paātrināt izskatīšanu, lai lēmumu varētu pieņemt ātrāk.

Vairākumā valsts ziņojumu pozitīvi ir tas, ka apskatīti arī tie pasākumi, kas veikti, lai novērstu ar īstenošanu saistītās grūtības. Dalībvalstis ir norādījušas arī labas prakses piemērus¹⁶, uzsverot šādus sekmīgas īstenošanas faktoros:

- cieša sadarbība starp dalībvalstīm un Komisiju regulu un pamatnostādņu sagatavošanas beigu posmā;
- pozitīva saikne starp kohēzijas politikas mērķiem un nozaru reformām, piemēram, izglītības, zinātnes/pētniecības, veselības un uzņēmējdarbības vides jomā;
- informācijas un komunikāciju tehnoloģiju izmantošana;
- ieguldījumu plānu un plašāku valsts mēroga reformu pozitīvā ietekme (reģionu vai pašvaldību pārvaldes reforma, valsts budžeta reforma, vides noteikumu vai iepirkuma noteikumu izmaiņas), lai gan dažu reformu novēlotai īstenošanai ir arī negatīva ietekme;
- administratīvo procedūru vienkāršošana (valsts un/vai reģionu);

uzņēmējdarbības atbalstīšana un darba tirgus deficīta novēršana, sekmējot spēju pielāgoties.

¹⁶ Dienestu darba dokumenta 3. sadaļā ir iekļauta orientējoša izlase ar 40 no 220 labākajām praksēm projektos, ko dalībvalstis norādījušas.

Ir acīmredzams, ka dalībvalstīm, kuras Eiropas Savienībai pievienojušās kopš 2004. gada, programmu veidošana ir cieši saistīta ar lielāko problēmu risināšanu sociālās iekļautības jomā, ekonomikas un iestāžu modernizēšanu, kā arī spēju veidošanu. Daudzos stratēģiskajos ziņojumos apskatīta arī vairāku līmeņu pārvaldības un partnerību nozīme programmu veidošanā saistībā ar dažādu līmeņu vadības piesaistīšanu un koordinēšanu, iesaistot pilsonisko sabiedrību un uzņēmējdarbības intereses, kā arī integrējot dažādu nozaru mērķus.

4. PIENĒMTO STRATĒGIJU ĪSTENOŠANA UN MĒRĶU SASNIEGŠANAS NORISE

Divi Komisijas paziņojumi jau snieguši ieskatu prioritātēs, kas 2007.-2013. gada programmās pieņemtas saistībā ar ES izaugsmes un nodarbinātības mērķiem¹⁷, un plašāk arī rezultātos, kas gūti sarunās par programmām¹⁸. Īsumā, ES prioritāšu jomās paredzēts ieguldīt attiecīgi 65 % līdzekļu mazāk attīstītajos reģionos, kas noteikti konverģences mērķa ietvaros (81 % resursu), un 82 % līdzekļu reģionos, uz kuriem attiecas reģionu konkurētspējas un nodarbinātības (RKN) mērķis (15 % resursu). Kopumā ieguldījumiem ES ekonomikas modernizēšanai paredzēja aptuveni 230 miljardus euro saskaņā ar augsta līmeņa ES prioritātēm, kas noteiktas Lisabonas programmā.

Izmantojot valsts ziņojumos sniegto informāciju par pašreizējiem projektiem (piešķirumi atlasītajiem projektiem) un par pirmajām izdevumu tendencēm, kā arī ņemot vērā pirmos pārraudzības un novērtējumu konstatējumus, turpmāk izklāstīts, kā norisinās KSP, VSPK un Izaugsmes un nodarbinātības integrētajās pamatnostādnēs¹⁹ sākotnēji noteikto mērķu īstenošana.

4.1. Paātrināta īstenošana

Atlasīto projektu ziņotais finanšu apjoms ir 93,4 miljardi euro, kas veido vairāk nekā 27 % no attiecīgajā laikposma pieejamajiem ES resursiem. Šis vidējais projektu atlases rādītājs cieši ievērots trijos mērķos (konverģencē, RKN un Eiropas teritoriālajā sadarbībā (ETS)), un tas ir vienlīdz piemērojams atlases rādītājiem iezīmētajām Lisabonas kategorijām. Ziņots, ka iezīmētajiem Lisabonas projektiem piešķirti kopumā 63 miljardi euro.

Tomēr valsts mērogā īstenošanas gaita ir mainīga, kā parādīts 1. shēmā. Dalībvalstīs, kurās rādītājs ir zem vidējā, ir lielāks risks, ka mērķu sasniegšana kavēsies, ja vien projektu atlases un īstenošanas temps nepaātrināsies. Pievienotajā dienestu darba dokumentā² sīkāk aprakstīta atlasīto projektu īstenošanas gaita.

Saistībā ar ieguldījumu vajadzībām šajā posmā jau noteiktās iezīmētās ES prioritātes ir lielā mērā saskaņotas ar Eiropas 2020. gada stratēģiju. Viena no “kategoriju” informācijas sistēmas priekšrocībām ir tā, ka 86 noteiktās “prioritārās jomas” var apskatīt pēc galvenajām tematiskajām prioritātēm (t. i., transports, enerģija) vai ņemot vērā pārnozaru politikas prioritātes (t. i., inovācija vai klimata pārmaiņas).

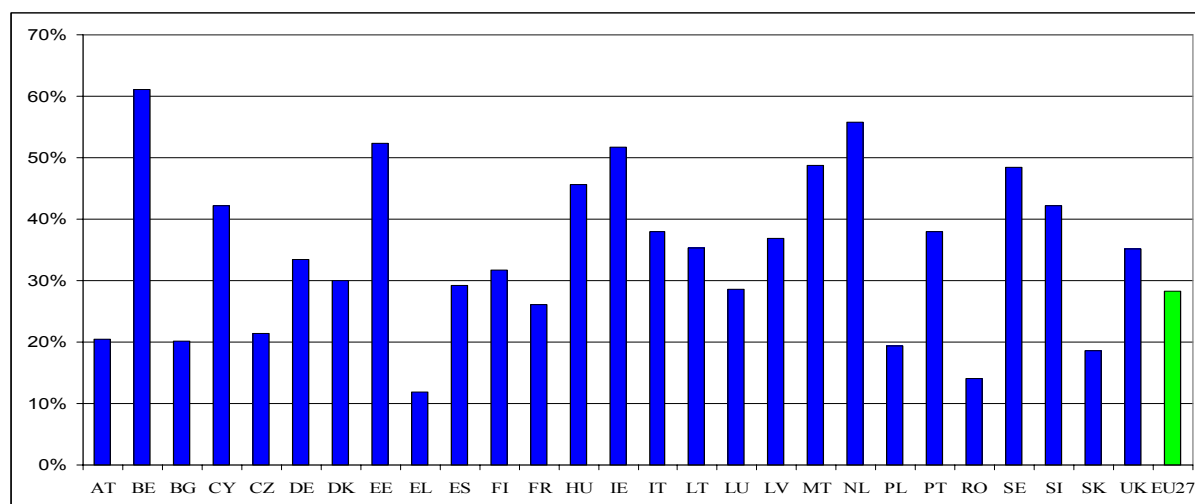
---

¹⁷ COM(2007) 798, 11.12.2007.

¹⁸ COM(2008) 301, 14.5.2008.

¹⁹ COM(2007) 803, 11.12.2007.

1. shēma. Projektu atlasē ziņotie kopējie rādītāji pēc dalībvalsts

1. tabulā dati no valsts ziņojumiem par atlasīto projektu finanšu apjomu ir apkopoti saskaņā ar KSP noteiktajām prioritātēm. Tādējādi ir atspoguļots projektu atlasē relatīvais progress atbilstoši dažādajiem mērķiem.

1. tabula. 2007.-2013. gadam iezīmēto Lisabonas prioritāšu īstenošanas gaita pēc mērķa

Iezīmētās Lisabonas prioritātes			Nav iezīmētas		
Paredzētais ES ieguldījums (miljardos euro)	Piešķirts atlasītiem projektiem (miljardi euro)	%	Paredzētais ES ieguldījums (miljardos euro)	Piešķirts atlasītiem projektiem (miljardi euro)	%

I. Konverģence

Ieguldījumiem un darbam pievilcīgas vietas	65,883	16,235	24,6 %	76,579	20,340	26,6 %
Zināšanu uzlabošana un jauninājumi izaugsmes sekmēšanai	64,599	19,727	30,5 %			
Vairāk un labākas darba vietas	42,860	11,020	25,7 %	3,878	0,697	18,0 %
Valsts iezīmētās	7,972	3,262	40,9 %			
Teritoriālais aspekts				11,095	3,036	27,4 %
	181,315	50,244	27,7 %	91,552	24,074	26,6 %

II. Reģionu konkurētspēja un nodarbinātība

Ieguldījumiem un darbam pievilcīgas vietas	2,531	0,827	32,7 %	7,032	1,695	24,1 %
Zināšanu uzlabošana un jauninājumi izaugsmes sekmēšanai	18,601	4,740	25,5 %			
Vairāk un labākas darba vietas	21,614	6,318	29,2 %	0,463	0,076	16,3 %

vietas						
Valsts iezīmētās	0,714	0,193	27,0 %			
Teritoriālais aspekts				2,533	0,556	21,9 %
	43,460	12,078	27,8 %	10,027	2,327	23,2 %

III. Eiropas teritoriālā sadarbība

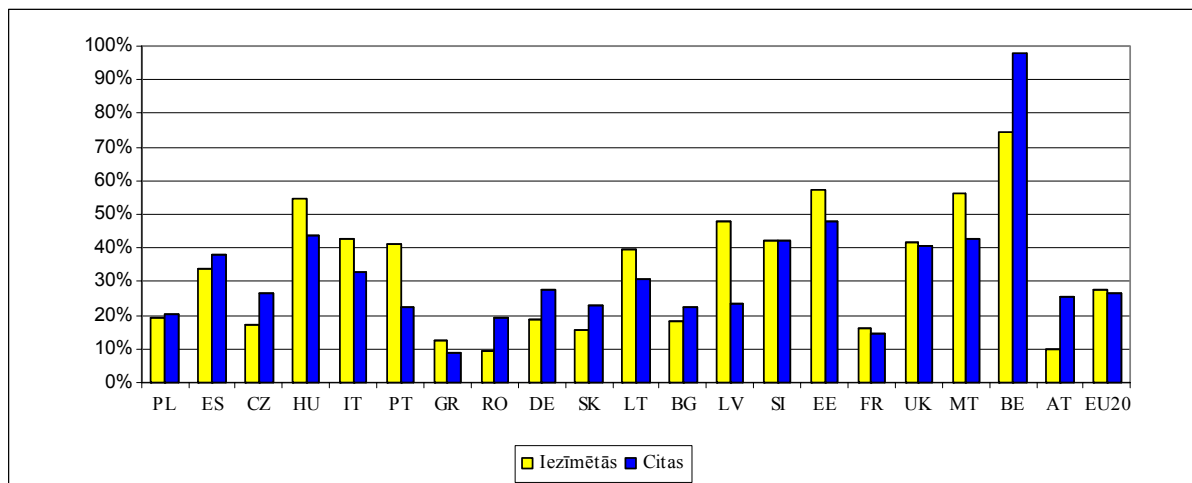
Ieguldījumiem un darbam pievilcīgas vietas	0,947	0,168	17,7 %	2,913	0,745	25,6 %
Zināšanu uzlabošana un jauninājumi izaugsmes sekmēšanai	1,971	0,462	23,4 %			
Vairāk un labākas darba vietas	0,540	0,079	14,6%	0,505	0,137	27,2 %
Teritoriālais aspekts				0,482	0,138	28,7 %
	3,458	0,709	20,5 %	3,900	1,020	26,9 %

Tehniskā palīdzība				10,594	2,993	28,3 %
--------------------	--	--	--	--------	-------	--------

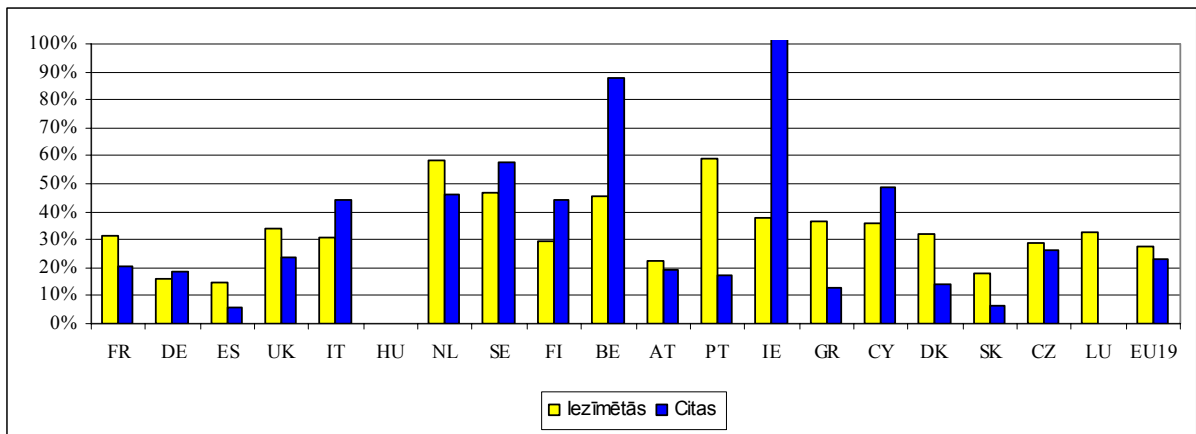
Kopā	228,233	63,031	27,6 %	116,072	30,413	26,1 %
-------------	----------------	---------------	---------------	----------------	---------------	---------------

Daudzas dalībvalstis tagad apstiprinājušas, ka no “iezīmēšanas” prasības izrietošā disciplīna ir uzlabojusi programmu veidošanas kvalitāti un mērķu virzību. Turklāt dalībvalstu iesniegtie dati ļauj analizēt iezīmēto un neiezīmēto prioritāšu relatīvo progresu katrā dalībvalstī. 2. un 3. shēmā parādīts iezīmēšanas relatīvais progress saistībā ar attiecīgi konverģences un RKN mērķiem. Shēmā parādīta absolūtā finanšu nozīme dilstošā secībā (no kreisās puses uz labo).

2. shēma. Iezīmētās Lisabonas prioritātes. Konverģences mērķis: atlasīto projektu apjoms % no kopuma

3. shēma. Iezīmētās Lisabonas prioritātes. Reģionu konkurētspējas un nodarbinātības mērķis: atlasīto projektu apjoms % no kopuma

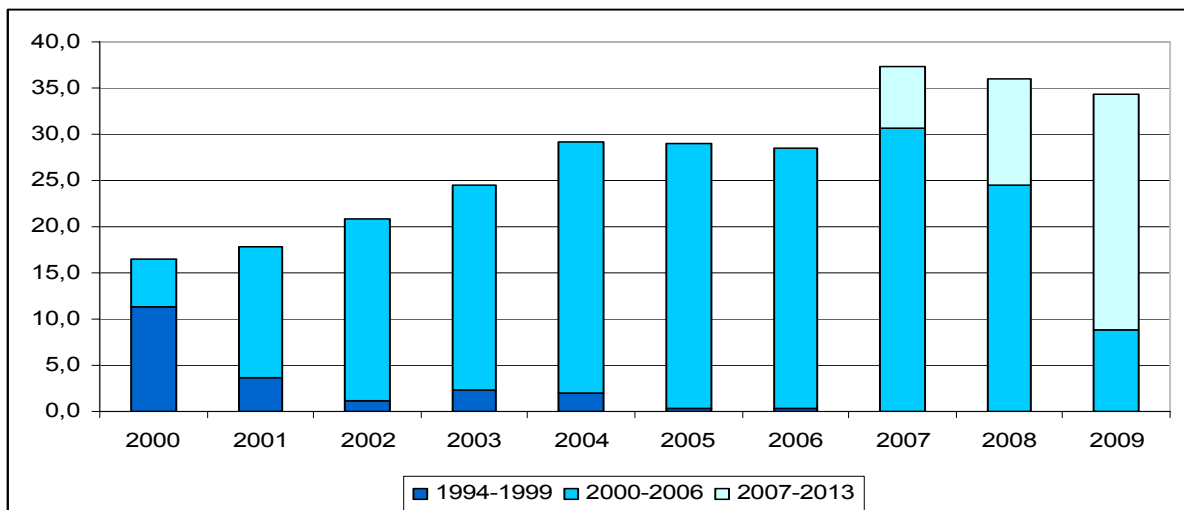

4.2. Izdevumu tendences

Izmaksājot ES finansējumu, 2007.-2009. gadā dalībvalstīm pārskaitīti 108 miljardi euro. 64 miljardi euro bija saistīti ar faktiskajiem izdevumiem 2000.-2006. gada programmās, bet 44 miljardi euro bija saistīti avansa maksājumiem un faktiskiem izdevumiem 2007.-2013. gada programmās (4. shēma).

Valsts ziņojumos sniegta informācija par izdevumiem katrā programmā saistībā tikai ar vēlāko periodu. Līdz šim paziņots, ka 2007.-2013. gada programmās 23,3 miljardi euro ir starpposma izdevumu statusā²⁰. Tiklīdz iepriekšējās programmas bija pabeigtas, 2009. gadā bija vērojams uzskatāms apstiprināto izdevumu pieaugums jaunajās programmās.

4. shēma. ES maksājumi dalībvalstīm 2000.-2009. gadā (ERAF, ESF un Kohēzijas fonds – miljardos euro pašreizējās cenās)

²⁰

Dalībvalstis par maksājumu datiem neziņo, norādot “prioritāšu jomu”, bet gan saskaņā ar pieņemto programmu finanšu tabulām, tāpēc šajā posmā deklarētos izdevumus nevar tematiski salīdzināt ar datiem par atlasītiem projektiem. Šā iemesla dēļ maksājumi netiek analizēti sīkāk.

4.3. Pārraudzība un novērtēšana

Dažādas valsts un reģionu pārvaldības iestādes dalītās vadības sistēmā izmanto ļoti atšķirīgus rādītājus, taču lielākoties tos nav iespējams apkopot ES līmenī²¹. ES līmenī Komisija var apkopot datus tikai par atsevišķiem pamatrādītājiem. Lai gan visos ziņojumos nav iekļauta informācija par rādītājiem, 19 dalībvalstis ir sniegušas informāciju par ERAF un Kohēzijas fonda pamatrādītājiem. Šī informācija par ieteicamajiem pamatrādītājiem ir daudzsološs pirmais solis, veidojot skaidrāku kopainu par politikas konkrētajiem rezultātiem. Piemēram, 13 dalībvalstis informējušas, ka tām ir programmu vai apstiprinātu projektu mērķi izveidot aptuveni 351 300 bruto darbavietas²², savukārt 8 dalībvalstis²³ informē, ka jau izveidotas 55 900 bruto darbavietas.

Pašreizējās ESF programmas 2007. un 2008. gadā sasniedza gandrīz 6 miljonus cilvēku, tostarp 52 % sievietes. Aptuveni viena trešdaļa darbību bija vērstas uz to, lai palīdzētu darba ņēmējiem. Pasākumi vērsti arī uz bezdarbniekiem (33 % saņēmēju, no kuriem 7 % bija ilgtermiņa bezdarbnieki) un citām neaizsargātām grupām, piemēram, migrantiem un minoritātēm (13 %).

Valsts un reģionu novērtējumos gūtās atziņas ir minētas 20 valsts stratēģiskajos ziņojumos. Arī Komisijai iesniegtajā valsts stratēģiju iepriekšējā novērtējumā secināts, ka fondiem ir ievērojams potenciāls, lai palīdzētu īstenot ES augsta līmeņa mērķus, un aprakstīta ES prioritāšu centrālā nozīme kohēzijas politikas programmu veidošanā²⁴.

2000.-2006. gada programmās paveiktā novērtējums

Ieguldījumu ietekme uz strukturālām pārmaiņām kļūst redzama tikai laika gaitā. Komisijas patlaban veiktie novērtējumi par 2000.-2006. gadā paveikto liecina par kohēzijas politikas konkrētiem rezultātiem²⁵.

Pierādījumi liecina, ka ieguldījumi palielinās uzņēmumos, kas saņem ERAF atbalstu. Dalībvalstis ir informējušas, ka 2. mērķa reģionos ir izveidoti vismaz 730 000 bruto darbavietu, savukārt saskaņā ar modeļu aplēsēm 1. mērķa reģionos ir izveidoti 612 000 bruto darbavietu.

Politika ir uzlabojusi savienojamību visā Eiropā – tikai ERAF vien ir atbalstījis 2000 km automaģistrāļu būvi (24 % no visas automaģistrāļu būves attiecīgajā laikposmā) un 4000 km dzelzceļu tīkla uzlabošanu vai būvi.

ESF nodrošināja atbilstošu palīdzību darba tirgus reformu īstenošanai valsts un reģionu mērogā. Izrādījās, ka tas ir efektīvs instruments, panākot pāreju no pasīvas politikas uz aktīvu

²¹ Gada ziņojumos par izpildi sniegta detalizēta informācija par atsevišķu programmu gaitu attiecībā uz noteiktiem rādītājiem un mērķiem. Īstenošanas Regulas Nr. 1828/2006 XXII pielikumā iekļauti dati par ESF darbību dalībniekiem pēc prioritātēm.

²² Šīs dalībvalstis ir AT; BE, BG, CZ, DE, FI, HU, IE, LU, NL, PL, SE, SI. Programmu mērķi ir to programmu mērķu kopsumma, kas balstītas uz atlasītiem projektiem. Dažas dalībvalstis nav informējušas par programmu mērķiem, bet ir informējušas par mērķiem līdz šim apstiprinātos projektos.

²³ CZ, DE, FI, IE, PL, SE, SI.

²⁴ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/rado_en.htm.

²⁵ ERAF/KF novērtējumi: http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/impact/index_en.htm, ESF novērtējumi: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=701&langId=en>.

un pat preventīvu darba tirgus politiku, nodrošinot finanšu un konceptuālu atbalstu reformām un darot iespējamu darbību apjoma un jomas paplašinājumu.

ESF finansētās darbībās bija iesaistīti vairāk nekā 75 miljoni dalībnieku. Gandrīz 28 miljoni ES iedzīvotāju piedalījās dažādos aktīva darba tirgus politikas pasākumos, puse no tiem bija sievietes, gandrīz $\frac{3}{4}$ bija bezdarbnieki, un vairāk nekā $\frac{1}{3}$ bija jaunieši (jaunāki par 26 gadiem). Izglītības un mūžizglītības darbībās bija iesaistīti gandrīz 33 miljoni dalībnieku. 71 % bija nodarbināti, 23 % bija bezdarbnieki, un 6 % bija neaktīvas personas. 62 % no tiem bija jaunieši, un vairāk nekā $\frac{1}{3}$ bija vecuma grupā no 26 līdz 54 gadiem.

Kohēzijas politika sniegusi uzlabojumus arī vides jomā saskaņā ar ES direktīvām, proti, papildu 14 miljoni cilvēku guvuši labumu no ūdens apgādes projektiem, un vēl 20 miljoni cilvēku guvuši labumu no notekūdeņu projektiem, ko līdzfinansējis ERAF, īpaši 1. mērķa reģionos.

Visbeidzot, vērtējot paveikto, ir gūtas atziņas par politiku, kuras palīdzēs optimizēt politikas ietekmi tagad un turpmāk. Veicot šo darbu, dalībvalstis un Komisijas dienesti konstatē ES politikas īstenošanas konkrētos šķēršļus un strādā, lai tos novērstu ar finansējuma un kohēzijas politikas mehānismu starpniecību.

5. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Stratēģisko ziņojumu sniegšanas prakse ir būtisks uzlabojums saistībā ar pārskatatbildību politikas mērķu īstenošanā...

Dalībvalstis ir izpildījušas savus pienākumus un pielikušas nopietnas pūles, lai sniegtu ziņojumus par īstenošanas gaitu. Ņemot vērā šajā pirmajā ziņojumu sniegšanā gūto pieredzi, 2012. gada valsts ziņojumi varētu būt īsāki un vairāk vērsti uz sniegumu, rezultātiem un stratēģisku attīstību. Valsts ziņojumi tika izstrādāti ciešā sadarbībā ar attiecīgajām pārvaldes iestādēm, taču būtu bijis lietderīgi sistemātiskāk izmantot publiskas prezentācijas un debates.

...lai gan šim pirmajam ziņojumu sniegšanas mēģinājumam piemīt trūkumi, tas veido daudzsološu pamatu dziļākam snieguma salīdzinošajam pārskatam, stimulējot uz rezultātiem balsītas politikas veidošanu.

Ņemot vērā konkrēto juridisko pamatu un noteiktos stratēģiskos mērķus, stratēģiskie ziņojumi attiecās tikai uz 2007.-2013. gada programmām. Tādēļ politikas ietekmes aina atspoguļota tikai daļēji. Tagad 2000.-2006. gada programmas ir beigušās, un izdevumi uzskatāmi palielinās 2007.-2013. gada programmās, tāpēc paredzams, ka dati par sniegumu un konkrētiem rezultātiem atspoguļos šo pieaugumu.

Kopējā sistēma ziņojumu sniegšanai par atlasītajiem projektiem pierādījusi, ka ir vērts sniegt "reālā laika" datus par pašreizējiem projektiem. Dalībvalstīm jānodrošina, lai gada programmu ziņojumiem būtu pievienoti precīzi un pilnīgi dati, kas ļauj nepārtraukti pārraudzīt progresu un labāk izprast programmas saturu.

Daudzsološs ir fakts, ka daudzas dalībvalstis sniedza informāciju par ES noteiktiem ERAF un Kohēzijas fonda pasākumu pamatrādītājiem, lai gan tas nebija obligāti. Ir jāuzlabo ziņojumu sniegšana par kopīgiem rādītājiem. Ziņojumos par konkrētām programmām, kuri jāiesniedz 2010. gada vidū, un nākamajos valsts stratēģiskajos ziņojumos 2012. gadā jāanalizē programmu sekmes, īstenojot mērķus, un uzskatāmi jāpāriet no ziņošanas par ieguldījumu uz diskusiju par sniegumu, rezultātiem un pirmo ietekmi.

Šie ziņojumi piedāvā svarīgu un aktuālu informāciju debatēm par iespējām ar politiskiem risinājumiem paātrināt krīzes pārvarēšanu, pievērsties attīstības vajadzībām, vienlaikus novēršot krīzes sekas...

Valsts ziņojumos uzsvērts, cik svarīgas ir 2007. gadā pieņemtās stratēģijas un cik vērtīga ir kohēzijas politika kā politika, kas vērsta uz ekonomikas attīstību ilgtermiņā.

Kopumā pieņemto stratēģiju īstenošanas pasākumi tiek veikti pienācīgā tempā, vienlaikus pielāgojoties straujajām pārmaiņām ekonomikas situācijā. Pēc 18 mēnešus ilgas efektīvas konkrētas īstenošanas ir atlasīti 27,1 % projektu, un par norises gaitu liecina pieaugošie izdevumi. Vienlīdz ātri tiek atlasīti projekti pieņemto ES iezīmēto prioritāšu un neiezīmēto prioritāšu īstenošanai. Minētajās ES prioritātēs ietilpst pārdomāti, tīri un sociāli integrējoši ieguldījumi infrastruktūrās (enerģijas efektivitāte, platjoslas komunikācija, sociālā infrastruktūra), uzņēmējdarbības atbalsts (ekoinovācijas, finansēšanas vadība) un elastīgi darba tirgi.

Šo pozitīvo attīstību var daļēji skaidrot ar to, ka dalībvalstis programmās izmanto elastīgumu, lai saskaņā ar pieņemtajām prioritātēm apmierinātu mainīgās vajadzības. 2008. gada nogales ekonomikas atveseļošanas kohēzijas politikas pakete, kurā paredzēts lielāks iepriekšējs finansējums, grozījumi noteikumos, lai uzlabotu izdevumu atmaksāšanas tempu, un vienkāršošana, ir plaši izmantota, un vienlaikus dalībvalstis ir vienkāršojušas savus noteikumus.

Tomēr nedrīkst ļauties bezrūpībai. Izmantojot šajā ziņojumu sniegšanas praksē gūto informāciju, dalībvalstis var noteikt sava snieguma rādītājus dažādās prioritāšu jomās salīdzinājumā ar vidējo ES rādītāju, konstatējot, kurās jomās virzība ir laba un kurās lēna.

Tāpēc Komisija aicina dalībvalstis:

- nekavējoties īstenot jau atlasītos projektus;
- paātrināt kvalitatīvu projektu atlasī, lai piedalītos pieņemto programmu mērķu īstenošanā, īpaši, lai virzītu pašreizējās ekonomikas krīzes pārvarēšanas stratēģiju;
- nodrošināt, lai apstākļos, kad palielinās spiediens uz valsts budžetu, būtu pieejams valsts līdzfinansējums, kas vajadzīgs, lai finansētu pieņemtos ieguldījumus, un tādējādi tiktu pilnībā izmantoti ES budžeta resursi.

Savukārt Komisija 2010. gadā izstrādās paziņojumus, kuros tā izklāstīs savu viedokli par to, kā 2007.-2013. gada kohēzijas politika var veidot atbalstu Eiropas 2020. gada stratēģijā paredzētajiem mērķiem. Konkrēti šajos dokumentos apskatīs, kā pašreizējās programmas var stiprināt nodarbinātības politiku un sociālo atjaunošanu un iekļautību, sekmēt ilgtspējīgu attīstību un veicināt inovāciju valsts un reģionu mērogā. Komisija apņemas turpināt sadarbību ar dalībvalstīm, lai uzlabotu programmu sniegumu un novērstu šķēršļus dažādās tematiskās jomās.

...vienlaikus nodrošinot vērtīgu pārraudzības rīku un izceļot jomas, kurās jāpieliek lielākas pūles...

Valsts ziņojumi skaidri liecina, ka projektu atlase būtiskās ieguldījumu jomās notiek ar kavēšanos. Komisija aicina dalībvalstis pievērsties šīm prioritārajām jomām, vajadzības

gadījumā izstrādājot rīcības plānus, lai novērstu kavēšanos, kamēr tas ir iespējams. Komisija ir noteikusi šādas prioritārās jomas, kurās parasti vērojama kavēšanās vai viendabīga progresa trūkums visās dalībvalstīs:

- pamatojoties uz sniegto informāciju par norisi un novērtējumu rezultātiem, **dzelzceļa nozarē** konstatētas grūtības dalībvalstu pamatgrupā sagatavot būtisku ieguldījumu;
- **atsevišķi ieguldījumi enerģijas un vides jomā** nerit, kā paredzēts. Dalībvalstīm un reģioniem šis jautājums jāatrisina, lai tie pilnībā sniegtu savu ieguldījumu ES ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā;
- ieguldījums **digitālās ekonomikas** jomā; platjoslas ieviešana un izpēte par IKT izmantošanu publiskajā un uzņēmējdarbības sfērā ir zemāka par vidējo rādītāju, un sniegums ir nevienmērīgs, lai arī konstatēti daži labas prakses piemēri;
- **sociālās iekļautības** prioritātes īstenošana norit relatīvi lēni un nav vienmērīga dažādos fondos un programmās. Ir jāīsteno, lai piesaistītu ES resursus un tādējādi sasniegtu Eiropas 2020. gada stratēģijā izvirzīto nabadzības mazināšanas mērķi;
- konstatēta kavēšanās saistībā ar **pārvaldības un spēju veidošanas** pasākumu īstenošanu; šī kavēšanās jānovērš, lai uzlabotu publiskā sektora sniegumu, īpaši saistībā ar krīzi.

...lai laikus sniegtu ieguldījumu Eiropas 2020. gada stratēģijā.

Pieliekot pūles, lai turpinātu darbu, pamatojoties uz jau sasniegto daudzās prioritāšu jomās, un novēršot kavēšanos, dalībvalstis, reģioni un programmās ieinteresētās personas var uzņemties atbildību un sasniegt 2007.-2013. gada programmās izvirzītos mērķus. Komisija aicina dalībvalstis uzlabot programmu īstenošanu, palielinot caurredzamību, rosinot sadarbības tīklu veidošanu un apmaiņu ar labu praksi, gūstot atziņas par politiku kohēzijas politikas prioritāšu jomās, lai laikus sniegtu būtisku ieguldījumu Eiropas 2020. gada stratēģijas, tās vadošo iniciatīvu un kvantitatīvo mērķu sasniegšanā.